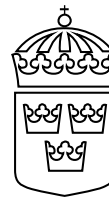

Regeringens proposition

2023/24:33

Skjutvapen och explosiva varor – skärpta straff för de allvarligare brotten

Prop.
2023/24:33

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 26 oktober 2023

Ebba Busch

Gunnar Strömmer
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Den straffrättsliga lagstiftningen är ett viktigt verktyg för att minska kriminella nätverks inflytande och på så sätt öka tryggheten i samhället. För att markera allvaret i brott som möjliggör skjutningar och sprängningar och som typiskt sett begås i kriminella nätverk och förbättra förutsättningarna att bekämpa sådan kriminalitet föreslår regeringen en kraftig skärpning av straffen för de allvarligare formerna av vapenbrott, brott mot tillståndsplikten för explosiva varor, vapensmuggling och smuggling av explosiva varor. Det föreslås ske på följande sätt:

- Straffskalorna för grovt brott ändras från fängelse i lägst två år och högst fem år till fängelse i lägst fyra år och högst sju år.
- Straffskalorna för synnerligen grovt brott ändras från fängelse i lägst fyra år och högst sju år till fängelse i lägst sex år och högst tio år.
- Maximistraffen för normalgradsbrott höjs från fängelse i tre år till fängelse i fem år.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling	7
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor	9
3	Ärendet och dess beredning	10
4	Nuvarande lagstiftning och historik	10
4.1	Nuvarande lagstiftning	10
4.1.1	Vapenbrott	10
4.1.2	Brott mot tillståndsplikten för explosiva varor	11
4.1.3	Vapensmuggling och smuggling av explosiva varor	12
4.1.4	Brottslighetskonkurrens	13
4.2	Tidigare straffskärpningar	13
4.3	Brottsstatistik	14
5	Skärpta straff för vapenbrott, brott mot tillståndsplikten för explosiva varor och smugglingsbrott	15
5.1	Skjutningar och sprängningar i den kriminella miljön har ökat på senare år	15
5.2	Illegala skjutvapen och explosiva varor	17
5.3	Det behövs strängare straff för brott som möjliggör det grova våldet	18
5.4	Skärpta straffskalor för allvarigare brottslighet	22
6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	27
7	Konsekvensanalys	28
7.1	Ekonomiska konsekvenser	28
7.2	Konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet	30
8	Författningskommentar	32
8.1	Förslaget till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)	32
8.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling	33
8.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor	35
Bilaga 1	Sammanfattning av promemorian Skjutvapen och explosiva varor – skärpta straff för de allvarigare brotten (Ds 2023:11)	37
Bilaga 2	Promemorians lagförslag	38
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	43
Bilaga 4	Lagrådets yttrande	44

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i vapenlagen (1996:67).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 1 och 1 a §§ vapenlagen (1996:67) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

1 §¹

Den som uppsåtligen innehar ett skjutvapen utan att ha rätt till det eller överlåter, yrkesmässigt förmedlar eller lånar ut ett skjutvapen till någon som inte har rätt att inneha vapnet döms för vapenbrott till fängelse i högst *tre* år.

Den som uppsåtligen innehar ett skjutvapen utan att ha rätt till det eller överlåter, yrkesmässigt förmedlar eller lånar ut ett skjutvapen till någon som inte har rätt att inneha vapnet döms för vapenbrott till fängelse i högst *fem* år.

Om gärningen har begåtts av oaktsamhet eller om brottet är ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

1 a §²

Om brott som avses i 1 § första stycket är grovt, döms för grovt vapenbrott till fängelse i lägst *två* och högst *fem* år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

Om brott som avses i 1 § första stycket är grovt, döms för grovt vapenbrott till fängelse i lägst *fyra* och högst *sju* år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

1. vapnet har innehafts på allmän plats eller på en annan plats där människor brukar samlas eller har samlats eller i ett fordon på en sådan plats,

2. vapnet har varit av särskilt farlig beskaffenhet,

3. innehavet, överlåtelsen, förmedlingen eller utlåningen har avsett flera vapen,

4. vapnet har innehafts i en sådan miljö att det typiskt sett kan befaras komma till brottslig användning, eller

5. gärningen annars har varit av särskilt farlig art.

Om brott som avses i 1 § första stycket är synnerligen grovt, döms för synnerligen grovt vapenbrott till fängelse i lägst *fyra* och högst

Om brott som avses i 1 § första stycket är synnerligen grovt, döms för synnerligen grovt vapenbrott till fängelse i lägst *sex* och högst

¹ Senaste lydelse 2023:372.

² Senaste lydelse 2023:372.

sju år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om innehavet, överlåtelsen, förmedlingen eller utlåningen har avsett ett stort antal vapen eller flera vapen av särskilt farlig beskaffenhet.

Vid bedömningen enligt första och andra styckena ska ett enhandsvapen anses vara av särskilt farlig beskaffenhet, om det är kraftfullt eller har en särskilt farlig konstruktion eller utformning.

tio år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om innehavet, överlåtelsen, förmedlingen eller utlåningen har avsett ett stort antal vapen eller flera vapen av särskilt farlig beskaffenhet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling

Prop. 2023/24:33

Härigenom föreskrivs att 6 a och 6 b §§ lagen (2000:1225) om straff för smuggling ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 a §¹

Om en gärning som avses i 3 § gäller vapen, döms för vapensmuggling till fängelse i högst *tre* år.

Om brottet är ringa, döms för ringa vapensmuggling till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om brottet är att anse som grovt, döms för grov vapensmuggling till fängelse i lägst *två* och högst *fem* år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

1. gärningen avsett ett vapen av särskilt farlig beskaffenhet,
2. gärningen avsett flera vapen,
3. gärningen ingått som ett led i en verksamhet som bedrivits i större omfattning eller yrkesmässigt, eller
4. verksamheten eller gärningen annars varit av särskilt farlig art.

Om brottet är att anse som synnerligen grovt, döms för synnerligen grov vapensmuggling till fängelse i lägst *fyra* och högst *sju* år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om gärningen avsett ett stort antal vapen eller flera vapen av särskilt farlig beskaffenhet.

Vid bedömningen enligt tredje och fjärde styckena ska ett enhandsvapen anses vara av särskilt farlig beskaffenhet, om det är kraftfullt eller har en särskilt farlig konstruktion eller utformning.

6 b §²

Om en gärning som avses i 3 § gäller explosiva varor, döms för smuggling av explosiv vara till böter eller fängelse i högst *tre* år.

Om brottet är ringa, döms för ringa smuggling av explosiv vara till penningböter.

Om en gärning som avses i 3 § gäller explosiva varor, döms för smuggling av explosiv vara till böter eller fängelse i högst *fem* år.

¹ Senaste lydelse 2020:901.

² Senaste lydelse 2020:901.

Om brottet är att anse som grovt, döms för grovt smuggling av explosiv vara till fängelse i lägst *två* och högst *fem* år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

1. gärningen avsett en vara som med hänsyn till dess effekt, konstruktion eller utformning har varit av särskilt farlig beskaffenhet,
2. gärningen avsett flera varor eller en stor mängd av en vara,
3. gärningen ingått som ett led i en verksamhet som bedrivits i större omfattning eller yrkesmässigt, eller
4. verksamheten eller gärningen annars varit av särskilt farlig art.

Om brottet är att anse som synnerligen grovt, döms för synnerligen grovt smuggling av explosiv vara till fängelse i lägst *fyra* och högst *sju* år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om gärningen avsett ett stort antal varor eller en särskilt stor mängd av en vara eller flera varor av särskilt farlig beskaffenhet eller en stor mängd av en vara av särskilt farlig beskaffenhet.

Om brottet är att anse som grovt, döms för grovt smuggling av explosiv vara till fängelse i lägst *fyra* och högst *sju* år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

Om brottet är att anse som synnerligen grovt, döms för synnerligen grovt smuggling av explosiv vara till fängelse i lägst *sex* och högst *tio* år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om gärningen avsett ett stort antal varor eller en särskilt stor mängd av en vara eller flera varor av särskilt farlig beskaffenhet eller en stor mängd av en vara av särskilt farlig beskaffenhet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor Prop. 2023/24:33

Härigenom föreskrivs att 29 och 29 a §§ lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

29 §¹

Den som av oaktsamhet bryter mot 16 § första stycket döms till böter.

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 16 § första stycket döms till

1. böter eller fängelse i högst ett år om brottet avser brandfarliga varor, eller

2. böter eller fängelse i högst *tre* år om brottet avser explosiva varor.

2. böter eller fängelse i högst *fem* år om brottet avser explosiva varor.

29 a §²

Om uppsåtligt brott mot 16 § första stycket avser explosiva varor och är att anse som grovt döms till fängelse i lägst *två* och högst *fem* år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

1. varan med hänsyn till dess effekt, konstruktion eller utformning har varit av särskilt farlig beskaffenhet,

2. hanteringen, överföringen, importen eller exporten har avsett flera varor eller en stor mängd av en vara,

3. hanteringen eller överföringen har skett i en sådan miljö att varan typiskt sett kan befaras komma till brottslig användning, eller

4. gärningen annars har varit av särskilt farlig art.

Om brottet är att anse som synnerligen grovt döms till fängelse i lägst *fyra* och högst *sju* år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om hanteringen, överföringen, importen eller exporten har avsett ett stort antal varor eller en särskilt stor mängd av en vara eller flera varor av särskilt farlig beskaffenhet eller en stor mängd av en vara av särskilt farlig beskaffenhet.

Om uppsåtligt brott mot 16 § första stycket avser explosiva varor och är att anse som grovt döms till fängelse i lägst *fyra* och högst *sju* år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

1. varan med hänsyn till dess effekt, konstruktion eller utformning har varit av särskilt farlig beskaffenhet, eller

Om brottet är att anse som synnerligen grovt döms till fängelse i lägst *sex* och högst *tio* år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om hanteringen, överföringen, importen eller exporten har avsett ett stort antal varor eller en särskilt stor mängd av en vara eller flera varor av särskilt farlig beskaffenhet eller en stor mängd av en vara av särskilt farlig beskaffenhet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.

¹ Senaste lydelse 2017:1138.

² Senaste lydelse 2020:903.

3 Ärendet och dess beredning

Inom Justitiedepartementet har departementspromemorian Skjutvapen och explosiva varor – skärpta straff för de allvarligare brotten (Ds 2023:11) tagits fram. I promemorian föreslås att straffskalorna för de allvarligare formerna av vapenbrott, brott mot tillståndsplikten för explosiva varor, vapensmuggling och smuggling av explosiva varor skärps. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1* och promemorians lagförslag finns i *bilaga 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga på regeringens webbplats (regeringen.se) och i lagstiftningsärendet (Ju2023/01069).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 12 oktober 2023 att inhämta Lagrådets yttrande över lagförslag som överensstämmer med lagförslagen i denna proposition. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 4*. Lagrådet har lämnat förslagen utan erinran.

4 Nuvarande lagstiftning och historik

4.1 Nuvarande lagstiftning

4.1.1 Vapenbrott

I vapenlagen (1996:67) regleras rätten att inneha skjutvapen. Med skjutvapen avses vapen med vilka kulor eller andra projektiler kan skjutas ut med hjälp av krutladdningar, kolsyreladdningar, komprimerad luft eller liknande (1 kap. 2 §). Vissa vapen och andra föremål likställs i lagen med skjutvapen, t.ex. start- och signalvapen som laddas med patroner (1 kap. 3 §).

För att få inneha ett skjutvapen krävs i regel tillstånd (2 kap. 1 §). Frågor om tillstånd prövas av Polismyndigheten (2 kap. 2 §). Skjutvapen får överlåtas eller yrkesmässigt förmedlas endast till den som har tillstånd eller annars har rätt att inneha skjutvapnet (2 kap. 9 §). I lagen finns även regler om under vilka förutsättningar skjutvapen får lånas ut (3 kap.).

Den som uppsåtligen innehar ett skjutvapen utan att ha rätt till det eller överlåter, yrkesmässigt förmedlar eller lånar ut ett skjutvapen till någon som inte har rätt att inneha vapnet döms för vapenbrott till fängelse i högst tre år (9 kap. 1 § första stycket). Om gärningen har begåtts av oaktsamhet eller om brottet är ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader (9 kap. 1 § andra stycket).

Om brottet är grovt döms för grovt vapenbrott till fängelse i lägst två år och högst fem år (9 kap. 1 a § första stycket). Vid bedömningen av om ett vapenbrott är grovt ska det särskilt beaktas om

1. vapnet har innehafts på allmän plats eller på en annan plats där människor brukar samlas eller har samlats eller i ett fordon på en sådan plats,

2. vapnet har varit av särskilt farlig beskaffenhet,

3. innehavet, överlåtelsen, förmedlingen eller utlåningen har avsett flera vapen,

4. vapnet har innehafts i en sådan miljö att det typiskt sett kan befaras komma till brottslig användning, eller

5. gärningen annars har varit av särskilt farlig art.

Om brottet är synnerligen grovt döms för synnerligen grovt vapenbrott till fängelse i lägst fyra år och högst sju år (9 kap. 1 a § andra stycket). Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om innehavet, överlåtelsen, förmedlingen eller utlåningen har avsett ett stort antal vapen eller flera vapen av särskilt farlig beskaffenhet.

Vid bedömningen av om brottet är grovt eller synnerligen grovt ska ett enhandsvapen anses vara av särskilt farlig beskaffenhet, om det är kraftfullt eller har en särskilt farlig konstruktion eller utformning (9 kap. 1 a § tredje stycket).

4.1.2 Brott mot tillståndsplikten för explosiva varor

I lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor, förkortad LBE, finns regler om hantering, överföring, import och export av brandfarliga och explosiva varor samt sådana förberedande åtgärder som behövs med hänsyn till brand- och explosionsrisken. Lagen syftar till att hindra, förebygga och begränsa olyckor och skador som kan uppkomma genom brand eller explosion orsakad av brandfarliga eller explosiva varor samt att förebygga obehörigt förfarande med varorna (1 § andra stycket). Till brandfarliga varor hänförs brandfarliga gaser, brandfarliga vätskor och brandreaktiva varor (3 §). Till explosiva varor hänförs explosiva ämnen och blandningar, explosiva föremål samt andra ämnen, blandningar och föremål som tillverkas i avsikt att framkalla en verkan genom en explosion eller en pyroteknisk effekt (4 §). Vilka varor som på grund av sina egenskaper eller sin sammansättning anses utgöra brandfarliga eller explosiva varor i lagens mening anges i Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter (MSBFS 2019:1). Exempel på explosiva varor är handgranater, minor, sprängämnen, tändmedel, ammunition och krut samt pyrotekniska artiklar, såsom fyrverkerier och s.k. bangers.

Den som hanterar, överför, importerar eller exporterar explosiva varor ska som huvudregel ha tillstånd till det. Detsamma gäller den som yrkesmässigt eller i större mängd hanterar brandfarliga varor (16 § första stycket). Tillstånd ges av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap eller en kommun (17 och 18 §§).

Den som av oaktsamhet bryter mot tillståndsplikten döms till böter (29 § första stycket). Den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot tillståndsplikten döms till böter eller fängelse i högst ett år, om brottet avser brandfarliga varor, eller böter eller fängelse i högst tre år, om brottet avser explosiva varor (29 § andra stycket).

Om ett uppsåtligt brott mot tillståndsplikten avser explosiva varor och är att anse som grovt döms till fängelse i lägst två år och högst fem år

(29 a § första stycket). Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

1. varan med hänsyn till dess effekt, konstruktion eller utformning har varit av särskilt farlig beskaffenhet,

2. hanteringen, överföringen, importen eller exporten har avsett flera varor eller en stor mängd av en vara,

3. hanteringen eller överföringen har skett i en sådan miljö att varan typiskt sett kan befaras komma till brottslig användning, eller

4. gärningen annars har varit av särskilt farlig art.

Om brottet är att anse som synnerligen grovt döms, enligt andra stycket, till fängelse i lägst fyra år och högst sju år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om hanteringen, överföringen, importen eller exporten har avsett ett stort antal varor eller en särskilt stor mängd av en vara eller flera varor av särskilt farlig beskaffenhet eller en stor mängd av en vara av särskilt farlig beskaffenhet.

I ringa fall döms inte till ansvar (30 § första stycket). Om gärningen är belagd med straff i brottsbalken eller lagen om straff för smuggling (se nedan) döms inte heller till ansvar (30 § andra stycket).

4.1.3 Vapensmuggling och smuggling av explosiva varor

I lagen (2000:1225) om straff för smuggling (smugglingslagen) finns regler om införsel till eller utförsel från landet av varor.

Den som uppsåtligen bryter mot ett förbud mot eller villkor för införsel av en vara genom att underlåta att anmäla varan till tullbehandling döms för smuggling (3 § första stycket).

Detsamma gäller den som, i samband med att en sådan vara förs in i landet, uppsåtligen lämnar oriktig uppgift vid tullbehandling eller underlåter att lämna föreskriven uppgift vid tullbehandling och därigenom ger upphov till fara för att införseln fullföljs i strid med förbudet eller villkoret (3 § andra stycket).

För smuggling döms också den som uppsåtligen

1. från landet för ut en vara i strid med ett särskilt föreskrivet förbud mot eller villkor för utförsel eller efter utförseln förfogar över varan i strid med förbudet eller villkoret,

2. under pågående tullbehandling förfogar över en vara som omfattas av ett särskilt föreskrivet förbud mot eller villkor för införsel och därigenom föranleder att införseln fullföljs i strid med förbudet eller villkoret,

3. till landet för in eller från landet för ut en vara med stöd av ett tillstånd som föranletts av att någon lämnat oriktig uppgift eller underlåtit att lämna föreskriven uppgift till en tillståndsmyndighet eller förfar på ett sådant sätt hos en tillståndsmyndighet och därigenom föranleder att tillstånd meddelas och att varan förs in till eller ut från landet med stöd av tillståndet, eller

4. förfogar över en vara i strid med villkor som uppställts för eller i samband med varans införsel eller utförsel (3 § tredje stycket).

Vapensmuggling regleras särskilt i 6 a §. Bestämmelsen tillämpas om en gärning som avses i 3 § gäller vapen och innefattar brott av normalgraden samt ringa, grov och synnerligen grov vapensmuggling.

Straffskalorna motsvarar de straffskalor som gäller för vapeninnehav av motsvarande grad. Prop. 2023/24:33

Smuggling av explosiva varor regleras särskilt i 6 b §. Bestämmelsen tillämpas om en gärning som avses i 3 § gäller explosiva varor och innefattar brott av normalgraden samt ringa, grov och synnerligen grov smuggling av explosiv vara. Straffskalorna motsvarar de straffskalor som gäller för brott mot tillståndsplikten för explosiv vara av motsvarande grad med undantag för ringa brott som inte är straffbart enligt LBE.

4.1.4 Brottslighetskonkurrens

Vid otillåten införsel av vapen eller explosiva varor till landet uppfylls i regel kriterierna för såväl smugglingsbrott som vapenbrott eller brott mot tillståndsplikten för explosiva varor. I 9 kap. 4 § vapenlagen anges dock att bestämmelser om straff för olovlig införsel av vapen och för försök till sådant brott finns i smugglingslagen. Genom hänvisningen följer att det vapeninnehav som konstituerar den otillåtna införseln inte bör föranleda ansvar enligt vapenlagen, utan enbart enligt smugglingsbestämmelsen (se prop. 1999/2000:124 s. 113). På samma sätt anges det i 30 § andra stycket LBE att det inte döms till ansvar enligt 29 eller 29 a § om gärningen är belagd med straff i smugglingslagen. Det innebär att smugglingsbrott även konsumerar brott mot tillståndsplikten för explosiva varor. Av 30 § andra stycket LBE följer vidare att om en gärning är belagd med straff i brottsbalken döms inte till ansvar enligt 29 § LBE. Brott mot tillståndsplikten för explosiva varor av normalgraden konsumeras alltså av brottsbalksbrott medan grova och synnerligen grova brott är möjliga att döma i konkurrens med brottsbalksbrott.

4.2 Tidigare straffskärpningar

Straffen för vapenbrott, brott mot tillståndsplikten för explosiva varor och smuggling av vapen och explosiva varor har skärpts det senaste decenniet.

År 2014 skärptes bl.a. minimistraffet för grovt vapenbrott från fängelse i sex månader till fängelse i ett år. En bestämmelse om synnerligen grovt vapenbrott infördes med straffskalan fängelse i lägst tre år och högst sex år (prop. 2013/14:226).

2017 års skärpningar innebar bl.a. att straffskalan, och i huvudsak även kvalifikationsgrunderna, för grovt brott mot tillståndsplikten för explosiva varor ändrades för att motsvara vad som gäller för grovt vapenbrott. Dessutom infördes ett synnerligen grovt brott mot tillståndsplikten för explosiva varor, med samma straffskala och i princip samma kvalifikationsgrunder som synnerligen grovt vapenbrott (prop. 2016/17:92).

Ändringarna 2018 innebar skärpningar av straffskalorna för både vapenbrott och brott mot tillståndsplikten för explosiva varor, bl.a. genom att minimistraffet för de grova brotten höjdes från fängelse i ett år till fängelse i två år (prop. 2017/18:26).

I december 2020 skärptes lagstiftningen på nytt. Lagändringarna medförde bl.a. att fler enhandsvapen och explosiva varor ska anses vara av särskilt farlig beskaffenhet och att det vid bedömningen av om ett brott är

grovt särskilt ska beaktas om vapen eller explosiva varor innehafts eller hanterats i en sådan miljö att de typiskt sett kan befaras komma till brottslig användning. Vidare behöver det sedan lagändringarna 2020 inte längre vara fråga om ett stort antal vapen eller explosiva varor för att ett brott ska kunna bedömas som synnerligen grovt, om det rör sig om vapen eller varor av särskilt farlig beskaffenhet. Slutligen höjdes maximistraffet för de synnerligen grova brotten från fängelse i sex år till sju år.

En särskild reglering infördes även för smuggling av vapen och explosiva varor, där brotten gavs egna brottsbeteckningar och delades in i ringa brott, brott av normalgraden, grovt brott och synnerligen grovt brott. Straffskalorna för smugglingsbrott avseende vapen motsvarar straffskalorna för vapenbrott. Straffskalorna för smugglingsbrott avseende explosiva varor motsvarar straffskalorna för uppsåtliga brott mot tillståndsplikten för explosiva varor i alla avseenden utom för ringa brott (prop. 2019/20:200).

4.3 Brottsstatistik

Vapenbrott

Enligt Brottsförebyggande rådets (Brå) statistik anmäldes 8 726 vapenbrott 2022, vilket var 13 fler än 2021 och 262 fler än 2020. Av dessa avsåg mer än en tredjedel grovt eller synnerligen grovt brott.

Enligt Brås preliminära statistik för första halvåret 2023 anmäldes 4 465 vapenbrott vilket var 384 fler än motsvarande period året innan. Av dessa avsåg 40 procent grovt eller synnerligen grovt brott.

Antalet lagföringsbeslut (fällande domar i tingsrätten, godkända strafförelägganden och meddelade åtalsunderlåtelse) med vapenbrott som huvudbrott 2022 var 877, vilket i stort motsvarar siffrorna från de två föregående åren. Av dessa avsåg mer än en tredjedel (314 fall) grovt brott och 13 fall synnerligen grovt brott.

Brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor

Enligt Brås statistik anmäldes 446 fall av brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor 2022, vilket var 135 fler än 2021. Statistiken omfattar både explosiva och brandfarliga varor. Av statistiken framgår inte hur många av brotten som avsåg grovt eller synnerligen grovt brott.

Enligt Brås preliminära statistik för första halvåret 2023 anmäldes 250 fall av brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor, vilket var 27 fler än motsvarande period året innan.

Antalet lagföringsbeslut med brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor som huvudbrott 2022 var 49, vilket var 8 färre än föregående år.

Smuggling av vapen och explosiva varor

Enligt Brås statistik anmäldes 232 fall av vapensmuggling och 116 fall av smuggling av explosiv vara 2022, vilket var 42 respektive 62 fler än föregående år.

Enligt Brås preliminära statistik för första halvåret 2023 anmäldes 67 fall av vapensmuggling, vilket var 16 färre än motsvarande period året innan, och 79 fall av smuggling av explosiv vara, vilket var 34 fler än motsvarande period året innan.

Antalet lagföringsbeslut med vapensmuggling som huvudbrott 2022 var 58, vilket var 17 fler än föregående år. Av dessa avsåg två fall grovt brott och två fall synnerligen grovt brott. Antalet lagföringsbeslut med smuggling av explosiv vara som huvudbrott år 2022 var 25, vilket var 19 fler än föregående år. Av dessa avsåg inget fall grovt eller synnerligen grovt brott.

5 Skärpta straff för vapenbrott, brott mot tillståndsplikten för explosiva varor och smugglingsbrott

5.1 Skjutningar och sprängningar i den kriminella miljön har ökat på senare år

Det dödliga våldet har ökat

Det dödliga våldet har förändrats under 2000-talet. Sedan 2002, då Brå började ta fram statistik över konstaterade fall av dödligt våld i Sverige, har antalet varierat mellan 68 och 124 fall per år. Sedan 2015 har antalet konstaterade fall av dödligt våld varierat kring en högre nivå än tidigare. Ökningen blir tydlig när man ser på det genomsnittliga antalet fall för femårsperioder: Efter att ha legat på i genomsnitt 94 respektive 83 fall under perioderna 2003–2007 och 2008–2012 uppgick genomsnittet för perioden 2013–2017 till 101 fall och för perioden 2018–2022 till 114 fall av dödligt våld per år. Under 2022 var antalet konstaterade fall av dödligt våld 116.

Enligt en rapport från Brå (2020:4) har dödligt våld med män som offer ökat, medan dödligt våld med kvinnor som offer har minskat. Det hör samman med att konflikter bland kriminella blivit vanligare som bakomliggande orsak till våldet samtidigt som annat dödligt våld, t.ex. dödligt våld i nära relationer, har minskat. Under 2014–2017 inträffade årligen nära 30 fall av dödligt våld vid konflikter i den kriminella miljön, vilket utgjorde mer än en fjärdedel av det dödliga våldet i Sverige.

Brås rapport visar vidare att dödligt våld vid konflikter i den kriminella miljön i stor utsträckning är ett storstadsfenomen, men att det förekommer även på andra platser. Ökningen av dödligt våld i den kriminella miljön utgörs framför allt av fall där män mellan 18 och 29 år är brottsoffer. En jämförelse över tid visar att medianåldern minskat bland såväl brottsoffer som misstänkta och gärningspersoner. Det rör sig nästan uteslutande om män som begår dödligt våld mot andra män.

En annan förändring under senare år är att det dödliga våldet vid konflikter i den kriminella miljön i stor utsträckning begås på olika platser i den offentliga miljön. Den strukturella förändringen av

våldsbrottsligheten har inneburit att allt fler utomstående drabbas. Enligt en undersökning av Polismyndigheten (Risken för tredje man att skadas eller dödas i skjutningar och sprängningar i kriminella miljöer i Sverige 2011 till 2020) drabbades under åren 2011 till 2020 minst 46 utomstående personer i 36 skjutningar och sprängningar, varav 14 avled och 32 skadades. Det skedde en ökning i antalet utomstående som drabbades, från fyra individer under de första tre åren till 24 under de sista tre åren, dvs. en mer än femfaldig ökning. En stor andel av de utomstående brottsoffren var under 15 år eller över 55 år och av de totalt 36 händelserna innefattade tio automateld och tolv sprängningar.

Antalet skjutningar har ökat

Andelen konstaterade fall av dödligt våld där skjutvapen använts ökade kraftigt mellan 2013 och 2022 (från 29 procent till 54 procent) och Sverige ligger högt i fråga om dödligt våld med skjutvapen jämfört med andra europeiska länder. I en kartläggning av dödligt skjutvapenvåld i Sverige och andra europeiska länder konstaterar Brå att åtta av tio fall av dödligt skjutvapenvåld under de senare åren av perioden 2000–2017 sker i den kriminella miljön (Brå 2021:8). Utöver att det generellt blivit vanligare att skjutvapen används har också bruket av automatvapen blivit vanligare (Brå 2020:4 och 2021:8).

Det finns också tecken på att det har skett en mer övergripande ökning av antalet skjutningar. Enligt Polismyndighetens årsredovisning ägde det rum 391 skjutningar under 2022, vilka resulterade i 62 avlidna och 107 skadade personer. Detta kan jämföras med motsvarande siffror tidigare år: 345 skjutningar med 46 avlidna och 115 skadade 2021, 379 skjutningar med 47 avlidna och 117 skadade 2020, 334 skjutningar med 42 avlidna och 120 skadade 2019 och 306 skjutningar med 45 avlidna och 135 skadade 2018. Enligt preliminär statistik från Polismyndigheten har antalet skjutningar under första halvåret 2023 (181 fall) legat något lägre än motsvarande siffra för samma period 2022 (205 fall).

Av Polismyndighetens årsredovisning 2022 framgår att ökningen i antalet skjutningar med dödlig utgång under året förklaras av att ett högt konfliktläge rådde mellan löst sammansatta kriminella grupperingar, där lojaliteter skiftar snabbt. Karaktären på skjutningarna förändrades under 2022, där fler händelser av ren avrättningskaraktär inträffade än tidigare, med det uppenbara målet att döda och inte skada offret. Det noterades även att skjutningarna utanför storstadsregionerna ökade i antal under 2022, med flera allvarliga händelser i bland annat Eskilstuna, Kalmar och Kristianstad.

Antalet sprängningar har ökat

Antalet anmälda brott avseende allmänfarlig ödeläggelse genom sprängning ökade enligt Brås statistik kraftigt mellan 2018 och 2019, från 162 till 257. Åren 2020 och 2021 var antalet något lägre med 215 respektive 175 fall, för att återigen öka till 196 fall 2022. Från och med 2021 särredovisas fullbordade brott och försöksbrott avseende allmänfarlig ödeläggelse genom sprängning i statistiken. Under 2021 var ungefär hälften, 83 fall, fullbordade brott. Utfallet var högre 2022, med 89

De kriminella nätverkens våldskapital

Många av de kriminella nätverken har en tydlig gemensam nämnare i form av den brottslighet som de utövar och det s.k. våldskapital som de besitter. Skjutningar och sprängningar är kännetecknande för konflikter inom den kriminella miljön och innebär risker och otrygghet även för utomstående. Många skjutningar och annan våldsanvändning synes hänga ihop och vara en följd av varandra. Forskning om skjutvapenvåld i Sverige visar en ökad risk för nya skjutningar, i både tid och rum, när en skjutning ägt rum och att en stor del av skjutningarna är svar på tidigare skjutningar i pågående gängkonflikter (Brå 2020:4).

Våldskapitalet används som påtryckningsmedel i samband med vinningsbrott som innefattar våld eller hot, som rån och utpressning, och utgör grunden för den negativa lokala påverkan som vissa kriminella nätverk har, med bl.a. en tystnadskultur som följd.

5.2 Illegala skjutvapen och explosiva varor

Det finns ett stort antal illegala skjutvapen i Sverige i dag. Den absoluta merparten av de vapen som påträffas i kriminella miljöer bedöms ha smugglats in i landet vid något tillfälle. Enligt en rapport från Polismyndigheten, Tullverket och Åklagarmyndigheten 2023 framgår att det finns åtskilliga exempel på vapensmuggling som är systematisk och välorganiserad och sannolikt utgör en betydande inkomstkälla för dem som är involverade. Vapensmugglingens modus varierar, liksom vapens ursprung. Vapen har smugglats i personbilar, lastbilar eller gömda i andra varor och har haft sitt ursprung i västra Balkan, Bulgarien eller Turkiet. Under de kommande decennierna bedöms även Ukraina bli ett område ifrån vilket vapen smugglas och till vilket kriminella kan resa för att köpa vapen (delredovisning av uppdraget att stärka arbetet för att minska tillgång till illegala vapen och motverka vapensmuggling till Sverige [Ju2023/00189/PO]). I tidigare rapporter har Brå beskrivit att vapenfabrikat från Östeuropa eller Balkan oftast förekom i de upplärade skjutvapenmord med enhandsvapen där vapnet återfanns under perioden 2011–2013 (Brå 2015:24 och 2016:12).

De senaste åren har det även tillkommit en rad nya konkurrerande källor. Ett stort inflöde av illegala vapen anges bestå av pluggade och deaktiverade vapen som inhandlas legalt från länder som Slovakien, Tjeckien och Tyskland. När vapnen illegalt har förts in i landet modifieras de till skarpa vapen. Detsamma gäller start- och gasvapen som är licensfria i många länder och som enkelt kan konverteras till skarpa vapen. Under 2020 var drygt en tredjedel av de skarpa pistoler som beslagtogs i Stockholmsregionen ombyggda start- eller gasvapen. Polismyndigheten och Tullverket identifierade under 2022 en större mängd vapen som består av en mix av fabrikstillverkade och egentillverkade vapendelar. Dessa vapen, som kan betecknas som en form av hybridvapen, konstrueras genom att vapendelar som kan köpas tillståndsfritt i Sverige eller

utomlands sätts ihop till fungerande vapen med delar som tillverkats av 3D-skrivare eller så kallade CNC-maskiner. Fenomenet innebär särskilda utmaningar för myndigheterna när det gäller att spåra källan eftersom dessa vapen aldrig har existerat på en kommersiell marknad i sin färdiga form. Risken för att helt och hållet 3D-printade vapen letar sig in på den kriminella marknaden bedöms också öka. Polismyndigheten gjorde under 2022 ett flertal sådana fynd, inklusive beslag av FGC-9 – ett 3D-printat fullt fungerande automatvapen (delredovisning av uppdraget att stärka arbetet för att minska tillgång till illegala vapen och motverka vapensmuggling till Sverige [Ju2023/00189/PO]).

Det finns även belägg för att vapen avleds från den svenska legala marknaden till den illegala marknaden, exempelvis genom att oseriösa vapenhandlare säljer vapen utan att regelverket för försäljning följs. Dessa vapen utgör dock en mycket liten andel av den totala mängd vapen som figurerar på den illegala marknaden i Sverige i dag (slutredovisning av uppdraget att stärka arbetet för att minska tillgång till illegala vapen och motverka vapensmuggling till Sverige [Ju2023/00189/PO]). När det gäller explosiva varor har enligt uppgift från Polismyndigheten i princip alla handgranater som påträffas i landet förts hit illegalt. Det rör sig i stort sett uteslutande om handgranater som tillverkats i före detta Jugoslavien under åren 1979–1995. Under senare år har också den kriminella användningen av kraftig pyroteknik, s.k. bangers, ökat. Enligt uppgift från Polismyndigheten har tillfälliga nedgångar av handgranatsattacker i en viss polisregion ofta kompenseras av en samtidig ökning av attacker med andra typer av explosiva varor, främst bangers. Dessa pyrotekniska varor är förbjudna i Sverige, men får användas utan tillstånd i flera andra länder och kan enkelt och relativt billigt beställas via utländska nätbutiker.

5.3 Det behövs strängare straff för brott som möjliggör det grova våldet

Regeringens bedömning: Det finns behov av strängare straff för de allvarligare formerna av vapenbrott, brott mot tillståndsplikten för explosiva varor, vapensmuggling och smuggling av explosiv vara. Skärpningen bör ske genom skärpta straffskalor.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Majoriteten av de remissinstanser som har yttrat sig tillstyrker eller invänder inte emot regeringens bedömning.

Polismyndigheten och ett antal kommuner, bl.a. *Eskilstuna kommun*, ser positivt på strängare straffrättslig lagstiftning för de aktuella brotten och menar att en straffskärpning kan antas få positiv effekt i brottsbekämpningen.

Några remissinstanser, däribland *Stockholms kommun*, ifrågasätter att skärpta straff har någon avhållande eller brottsförebyggande effekt.

Tullverket anser att det finns skäl att överväga en kriminalisering av tillverkning av vapen.

Inspektionen för strategiska produkter anser att straffskalorna för brott mot lagen (1992:1300) om krigsmateriel som bl.a. omfattar vapen och

explosiva varor bör överensstämma med straffskalorna för de brott som behandlas i denna proposition.

Åklagarmyndigheten konstaterar att de föreslagna straffskärpningarna kan leda till en ökad våldsanvändning med kniv. *Staffanstorps kommun* instämmer i synpunkten och menar att straffskärpningar bör ske även på det området.

Solna tingsrätt menar att det faktum att det inte föreslås någon straffskärpning för innehav av ammunition, ljuddämpare eller vapenmagasin skapar utrymme för obalans mellan påföljder för dessa brott i relation till innehav av ett skjutvapen.

Åklagarmyndigheten konstaterar att en skärpning av straffskalan för grovt brott mot tillståndsplikten avseende explosiva varor kan leda till viss obalans i straffskalorna mellan det brottet och allmänfarlig ödeläggelse av normalgraden.

Vissa remissinstanser, såsom *Domstolsverket* och *Sveriges advokatsamfund*, påpekar att påföljdssystemet blivit mer svåröverskådligt genom de straffskärpningar som genomförts de senaste åren och framhåller särskilt behovet av en översyn av samtliga straffskalor för att säkerställa påföljdssystemets enhetlighet.

Skälen för regeringens bedömning

Behov av skärpta straff för de allvarligare brotten

Den straffrättsliga regleringen har i viss mån utvecklats för att kunna motsvara allvaret i och skärpa reaktionen vid brott som är vanligt förekommande inom kriminella nätverk. I detta sammanhang kan det nämnas att sedan 2016 har straffskalorna skärpts för grov misshandel, synnerligen grov misshandel, grovt olaga tvång, grovt olaga hot, grovt rån och grov utpressning (prop. 2016/17:108) liksom för övergrepp i rättsak (prop. 2021/22:186) och de allvarligare formerna av narkotikabrott och narkotikasmuggling (prop. 2015/16:111). Ändring har även gjorts i syfte att livstidsstraffet för mord ska kunna komma i fråga i betydligt större utsträckning än tidigare (prop. 2018/19:138). Försök, förberedelse och stämpling till bl.a. grovt olaga hot, grov utpressning, övergrepp i rättsak, grovt övergrepp i rättsak samt grovt och synnerligen grovt vapenbrott har kriminaliserats. Nya omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett brott är grovt har införts (prop. 2015/16:113). Vidare har de särskilda reglerna för straffmätning för unga som begår brott skärpts (prop. 2021/22:17).

Den 1 juli 2023 skärptes även straffen för grovt olaga tvång, olaga hot, grovt olaga hot, rån, utpressning och grov utpressning. Det infördes samtidigt en ny särskild straffskärpningsregel som tar sikte på våldsamma konflikter mellan kriminella i vilka skjutvapen eller sprängämne används (prop. 2022/23:53).

Som närmare redogörs för i avsnitt 4.2 har även straffskalorna för vapenbrott, brott mot tillståndsplikten för explosiva varor och smuggling av vapen och explosiva varor skärpts vid flera tillfällen det senaste decenniet. Kriminaliseringen av otillåtet innehav av skjutvapen och explosiva varor syftar till att markera att sådana gärningar inte kan tolereras i samhället därför att de riskerar att leda till skada. Tillgång till skjutvapen och explosiva varor utgör många gånger en förutsättning för

att grova våldsbrott ska komma till stånd och en uppkommen våldssituation riskerar att få betydligt svårare följder om skjutvapen eller explosiva varor förekommer i den. Den ökade användningen av skjutvapen och explosiva varor medför inte minst ökade risker för skador även på personer som inte är involverade i de kriminella konflikter där dessa förekommer. Till detta kommer att skjutvapen och explosiva varor möjliggör för de kriminella nätverken att upprätthålla sitt våldskapital och med hjälp av detta utöva hot- och utpressningsverksamhet med bl.a. en tystnadskultur i vissa områden som följd. Sådana förhållanden är ett hot mot det öppna och fria samhället och går ut över personer såväl inom som utom kriminella miljöer.

Skjutningar och sprängningar inom den kriminella miljön är ett växande och mycket svårt problem. 2022 var ett rekordår både när det gäller antalet skjutningar och antalet avlidna till följd av skjutvapenvåldet. Även antalet sprängningar ökade under 2022 jämfört med föregående år och har under första halvåret 2023 legat på en betydligt högre nivå än motsvarande period året innan. Det grova våldet har även brett ut sig i landet och kan inte längre betraktas som enbart ett storstadsfenomen. Faran för allmänheten har ökat och personer utanför de kriminella konflikterna drabbas i större utsträckning än tidigare då sprängningar förekommer i flerfamiljshus och då våld riktas direkt mot anhöriga. Den ökade tillgången på vapen och explosiva varor i samhället tillsammans med den ökade benägenheten att använda dessa inom kriminella miljöer är systemhotande och utgör ett allvarigare problem i dag än någonsin tidigare.

Mot denna bakgrund anser regeringen att det finns skäl att se ännu strängare på otillåtet innehav av vapen, otillåten hantering av explosiva varor liksom på otillåten införsel av vapen och explosiva varor till landet. Fokus bör ligga på de allvarigare formerna av brotten, vilka har en tydlig koppling till det grova våldet och är vanligt förekommande inom kriminella nätverk. Det finns alltså behov av straffskärpningar för de allvarigare formerna av vapenbrott, brott mot tillståndsplikten för explosiva varor, vapensmuggling och smuggling av explosiv vara.

Det finns inte utrymme att inom ramen för detta lagstiftningsprojekt hantera de frågor om straffskärpningar för andra brott som *Inspektionen för strategiska produkter*, *Solna tingsrätt*, *Staffanstorps kommun*, *Tullverket* och *Åklagarmyndigheten* tar upp. Det kan dock tilläggas att regeringen, vilket bl.a. *Domstolsverket* också efterlyser, i juli 2023 gav en särskild utredare i uppdrag att bl.a. göra en bred översyn av straffskalorna (dir. 2023:115). Syftet med uppdraget i denna del är att straffskalorna på ett bättre sätt än i dag ska återspegla brottens allvar.

En skärpning bör åstadkommas genom skärpta straffskalor

Den grundläggande utgångspunkten för utformningen av straffskalan för ett brott är brottets allvar. Straffet ska följaktligen återspegla hur allvarligt och klandervärt ett visst brott är. Allvarligare brott ska straffas strängare än lindrigare brott (proportionalitet) och lika allvarliga brott ska ges lika stränga straff (ekvivalens). Straffskalan för ett brott är alltså ett mått på hur allvarligt lagstiftaren ser på den aktuella brottstypen i förhållande till andra brott. Synen på hur allvarlig en brottstyp är kan förändras över tid, t.ex. till följd av samhällsutvecklingen.

Det är i första hand genom straffskalorna som lagstiftaren kan ange hur allvarligt den ser på ett visst brott. Straffskalan för respektive brottstyp utgör också den ram inom vilken domstolen har att bestämma straffet i det enskilda fallet. Det mest verkningsfulla sättet att höja straffnivån för en brottstyp är i regel att höja dess minimistraff.

Mycket talar för att de straffskärpningar som skett för de nu aktuella brotten sedan 2014, vilka främst gått ut på förhöjda minimistraff, fått genomslag. Brås statistik visar att antalet lagföringsbeslut för vapenbrott, både brott av normalgraden och grova brott, ökade under 2018 jämfört med föregående år och har hållit sig på samma nivå sedan dess. När det gäller det genomsnittliga fängelsestraff som dömts ut för vapenbrott och grova vapenbrott har det blivit påtagligt längre jämfört med tiden före straffskärpningen 2018. Även om statistiken delvis kan förklaras av att Polismyndigheten, genom straffskärpningarna i vapenlagen, har fått ökade möjligheter att använda tvångsmedel och också bedrivit ett intensivt, riktat arbete för att minska antalet illegala vapen, visar Brås statistik att antalet anmälda brott mot vapenlagen fortsatte att öka varje år under perioden 2018 till 2021. Detsamma gäller antalet anmälningar som avsåg olaga innehav av vapentyperna pistol, revolver och kulsprutepistol och det antal som avsåg grova eller synnerligen grova brott. Under 2022 låg antalet anmälningar totalt på samma nivå som föregående år. Antalet anmälningar avseende vapentyperna pistol, revolver och kulsprutepistol samt grova eller synnerligen grova brott ökade dock jämfört med 2021.

Stockholms kommun ifrågasätter straffskärpningarnas avhållande och brottsförebyggande effekt. Enligt Polismyndighetens bedömning är de genomförda straffskärpningarna dock en viktig pusselbit i kampen mot skjutningar i kriminella sammanhang. Myndighetens analys av praxis visar att rätt grupp av gärningspersoner har lagförts för grova och synnerligen grova vapenbrott; antingen de som är beredda att använda vapen i kriminella sammanhang eller de som är beredda att sälja, på annat sätt överlåta eller låna ut vapen till kriminella. Det framhålls att utredningarna i förhållande till straffen också är mindre omfattande vilket gör den skärpta lagstiftningen till ett kostnadseffektivt sätt att stävja illegala innehav av vapen och i förlängningen mord och andra våldsbrott med skjutvapen (Polismyndighetens årsredovisning 2021 s. 112).

Regeringen bedömer att det lämpligaste sättet att ytterligare betona allvaret i illegal hantering av vapen och explosiva varor är att höja straffminimum för aktuella brott. Generellt utformade straffskärpningar innebär dock att även brott som begås utan koppling till kriminella nätverk träffas. Detta innebär att det också måste bedömas om brottslighetens allvar motiverar skärpta straffrättsliga reaktioner på ett allmänt plan. Med hänsyn till det ytterst allvarliga och växande samhällsproblem som den ökade tillgången till och användningen av skjutvapen och explosiva varor utgör bedömer regeringen att det är motiverat att höja straffnivån även för brott som begås utan koppling till kriminella nätverk.

Regeringens förslag: Straffen för vapenbrott, brott mot tillståndsplikten för explosiva varor, vapensmuggling och smuggling av explosiv vara ska skärpas.

Straffskalan för grovt brott ska skärpas från fängelse i lägst två och högst fem år till fängelse i lägst fyra och högst sju år.

Straffskalan för synnerligen grovt brott ska skärpas från fängelse i lägst fyra och högst sju år till fängelse i lägst sex och högst tio år.

Maximistraflet för brott av normalgraden ska skärpas från fängelse i tre år till fängelse i fem år.

Regeringens bedömning: Straffskalan för ringa brott liksom minimistraflet för brott av normalgraden bör inte skärpas. Inte heller bör straffskalan för brott mot tillståndsplikten för brandfarliga varor skärpas i nuläget.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Majoriteten av de remissinstanser som har yttrat sig tillstyrker eller invänder inte mot regeringens bedömning eller förslag.

Några remissinstanser, såsom *Hovrätten över Skåne och Blekinge*, framhåller att förslaget leder till oproportionerligt hårda straff för brott som begås utan anknytning till kriminella nätverk.

Uddevalla tingsrätt efterfrågar en analys av hur föreslagna straffskärpningar förhåller sig till den nya straffskärpningsbestämmelsen i brottsbalken som tar sikte på våldsamma konflikter mellan kriminella vilken trädde i kraft i juli 2023.

Några remissinstanser, bl.a. *Mångkampsförbundet*, anser att förslaget inte kan genomföras så länge vapenlagen inte gör skillnad på kriminell hantering av vapen och administrativa bestämmelser för ägare av registrerade vapen.

Åklagarmyndigheten konstaterar att de föreslagna straffskärpningarna kan leda till en ökad användning av brandfarliga varor i kriminella sammanhang. *Staffanstorps kommun* instämmer i synpunkten och menar att straffskärpningar bör göras även på det området. *Säkerhetspolisen* anser att det kan finnas behov av att framöver se över straffskalorna för otillåten användning av brandfarliga varor.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Straffskalan för grovt vapenbrott bör skärpas

Som konstateras i avsnitt 5.3 finns det enligt regeringen skäl att se ännu strängare på allvarligare former av vapenbrott eftersom den ökade tillgången till och användningen av skjutvapen inom den kriminella miljön är ett växande och mycket allvarligt samhällsproblem.

Minimistraflet för grovt vapenbrott har gällt sedan januari 2018 då det höjdes från ett till två års fängelse, bl.a. för att straffnivån på ett rimligt sätt skulle återspegla brottstypens allvar och stå i proportion till straffskalorna för andra brott som består i eller innefattar våld eller hot.

Sedan 2018 års straffskärpning och trots att ett antal andra straffrättsliga åtgärder har vidtagits har antalet skjutningar och antalet avlidna till följd

av skjutvapenvåldet ökat till de dystra toppnoteringarna under 2022. Polismyndigheten har beskrivit att karaktären på skjutningarna förändrades under 2022 där fler händelser av ren avrättningskaraktär inträffade och att skjutvapenvåldet blev mer vanligt förekommande även utanför storstadsregionerna. Det dödliga våldet vid kriminella uppgörelser begås i stor utsträckning utomhus, på olika platser i den offentliga miljön vilket inneburit att allt fler utomstående drabbas. Dödligt våld har även börjat riktas direkt mot anhöriga till personer i de kriminella uppgörelserna. Den eskalerande utvecklingen innebär sammantaget att de kriminella nätverkens innehav av vapen numera är en typ av brottslighet som är betydligt allvarligare än vad som kommer till uttryck i dagens straffskalor. Regeringen bedömer därför att en betydande skärpning av minimistraflet för grovt vapenbrott är nödvändig. En höjning av minimistraflet från fängelse i två år till fängelse i fyra år framstår enligt regeringen som rimlig och motiverad. Det kan i detta sammanhang också nämnas att lagstiftaren genom införandet av 29 kap. 2 a § brottsbalken gett uttryck för en skärpt syn på våldsamma uppgörelser bland kriminella i vilka skjutvapen eller sprängämne använts. Att skärpa straffskalorna för hantering av vapen på det sätt som nu föreslås är i linje med detta.

Med den höjning som regeringen föreslår kommer minimistraflet för grovt vapenbrott att ligga en bra bit över minimistraflet för grov misshandel och strax under minimistraflet för synnerligen grov misshandel och dråp. Detta kan tyckas märkligt när de nyss nämnda våldsbrotten förutsätter skada vilket vapenbrotten inte gör. När brotten jämförs måste det dock hållas i åtanke att den presumtiva skadeverkan av ett vapenbrott redan vid innehav av ett enstaka skjutvapen är mycket stor och kan omfatta en stor krets av personer. För att en gärning ska kvalificeras som grovt vapenbrott ska det dessutom beaktas bl.a. om vapnet är av särskilt farlig beskaffenhet eller om det rör sig om flera vapen. Med hänsyn till våldsutvecklingen med ett ökat antal skjutningar, och faktumet att risken för nya skjutningar ökar när en skjutning ägt rum, är den abstrakta faran för att ett skjutvapen ska komma till brottslig användning i dag högre än vad den varit tidigare. Enligt Polismyndigheten används vapen nu i större utsträckning för att döda än för att skada. Till detta kommer att skjutvapen inte är en förbrukningsvara utan kan användas gång på gång. Detta leder regeringen till slutsatsen att den nya straffnivån för grovt vapenbrott är proportionerlig vid en jämförelse med andra brott.

En höjning av minimistraflet innebär att samtliga fall som bedöms som grovt vapenbrott kommer att träffas av straffskärpningen. Ett antal remissinstanser, såsom *Hovrätten över Skåne och Blekinge*, framför att förslaget leder till oproportionerligt hårda straff för brott som begås utan anknytning till kriminella nätverk. Flera av kvalifikationsgrunderna för grovt brott är dock starkt sammankopplade med brott i kriminella nätverk. Det gäller inte minst omständigheten att vapnet har innehaft i en sådan miljö att det typiskt sett kan befaras komma till brottslig användning men även omständigheterna att det handlat om vapen av särskilt farlig beskaffenhet eller att vapnet har innehaft på allmän plats eller på en annan plats där människor brukar samlas eller har samlats eller i ett fordon på en sådan plats. Det kommer alltså i många fall vara fråga om brottslighet med koppling till kriminella nätverk. Även om det inte finns en sådan koppling innebär den bakomliggande problematiken med ökat skjutvapenvåld och

den under senare år skärpta synen på allvarliga våldsbrott att det framstår som motiverat med en generellt skärpt syn på de allvarligare vapenbrotten. Regeringen anser följaktligen att höjningen är rimlig och motiverad även för brott som inte har anknytning till kriminella nätverk.

Några remissinstanser, bl.a. *Mångkampsförbundet*, menar att förslaget förutsätter att vapenlagen skiljer mellan kriminell hantering av vapen och administrativa bestämmelser för ägare av registrerade vapen. Regeringen beslutade i mars 2023 om tilläggsdirektiv till 2022 års vapenutredning (dir. 2023:50) enligt vilka utredningen bl.a. ska föreslå en uppdelning av vapenlagens straffbestämmelser för att tydligare skilja på överträdelser som typiskt sett begås av legala vapeninnehavare och den organiserade brottslighetens användning av illegala vapen. Regeringen bedömer dock att de nu föreslagna straffskärpningarna är så angelägna att vapenutredningens slutsatser inte kan inväntas.

En följd av att minimistraflet höjs till fyra års fängelse är att det blir möjligt att tillgripa hemlig rumsavlyssning (27 kap. 20 d § andra stycket 1 rättegångsbalken) under förundersökningen redan vid misstanke om grovt brott, inte som i dag endast vid synnerligen grovt brott.

Utöver minimistraflet bör även maximistraflet för grovt vapenbrott höjas för att straffskalan sammantaget ska återspegla brottets allvar och för att upprätthålla möjligheten till en nyanserad straffmätning. En höjning motsvarande den som föreslås för minimistraflet, från fem år till sju års fängelse, bedöms enligt regeringen som lämplig. Här kan en jämförelse göras med straffskalorna för grovt narkotikabrott och grov narkotikasmuggling som också har maximistraflet sju års fängelse.

Uddevalla tingsrätt efterfrågar ett förtydligande av hur den föreslagna straffskärpningen förhåller sig till den nya straffskärpningsbestämmelsen i 29 kap. 2 a § brottsbalken som trädde i kraft den 1 juli 2023. Frågan om hur 29 kap. 2 a § brottsbalken ska tillämpas behandlas i förarbetena till den bestämmelsen (prop. 2022/23:53).

Straffskalan för synnerligen grovt vapenbrott bör skärpas

Straffskalan för de synnerligen grova brotten bör också skärpas. Skälen för detta är desamma som för de grova brotten, alltså den allvarliga brottslighet som de kriminella nätverkens ökade tillgång till och användning av skjutvapen i dag utgör. Regeringen bedömer att en höjning av minimistraflet motsvarande den som föreslås för maximistraflet för grovt brott, från fyra års till sex års fängelse, är rimlig.

Maximistraflet för synnerligen grovt brott bör höjas till tio år. Detta innebär att straffskalan för synnerligen grovt brott skulle motsvara straffskalorna för synnerligen grovt narkotikabrott och synnerligen grov narkotikasmuggling. Ett resultat av detta är dock att straffskalan för synnerligen grovt brott kommer att vara något vidare än den för grovt brott. Regeringen bedömer detta som motiverat för att den skärpta synen på allvarliga vapenbrott ska kunna komma till uttryck även i fall som är grövre än de som hittills har varit föremål för prövning. Det gäller inte minst mot bakgrund av det ökande våldet där skjutvapen är inblandade och den ökande förekomsten av vapen i kriminella miljöer. Vapenbrotten är dessutom konstruerade så att det i regel blir fråga om ett brott oavsett antalet vapen som gärningen avser. Det kan inte uteslutas att ytterst

allvarliga gärningar kan komma att begås i framtiden. I detta sammanhang beaktas även att det kan befaras att en konsekvens av det pågående kriget i Ukraina är att fler och farligare vapen kommer att nå den svenska illegala marknaden inom de närmaste åren.

Maximistrafvet för vapenbrott bör skärpas

En konsekvens av att minimistrafvet för grovt vapenbrott höjs är att straffskalan för vapenbrott av normalgraden bör ändras för att upprätthålla en önskvärd överlappning av straffskalorna. Maximistrafvet bör enligt regeringen lämpligen höjas från fängelse i tre år till fem år.

En följd av denna höjning är att det tillgängliga utrymmet för straffmätning ökar för normalgraden av brottet, vilket möjliggör en mer nyanserad straffmätning. Detta för också med sig en viss straffskärpning för denna kategori av vapenbrott. Särskilt tydligt lär detta bli för en gärning som nästan, men inte riktigt, är att bedöma som grovt brott och därför har ett straffvärde som ligger strax under minimistrafvet för grovt brott. Regeringen bedömer att denna konsekvens är motiverad.

Eftersom syftet med straffskärpningen är att komma åt de allvarligaste gärningarna som har en tydlig koppling till det grova våldet anser regeringen att samma skärpta syn inte är motiverad för mindre allvarliga vapenbrott. Någon förändring av straffskalan för ringa vapenbrott och minimistrafvet för normalgradsbrott bör därför inte göras i nuläget.

Straffskalorna för allvarligare former av brott mot tillståndsplikten för explosiva varor bör skärpas

Som regeringen konstaterar i avsnitt 5.3 finns det skäl att se ännu strängare på allvarligare former av otillåten hantering av explosiva varor eftersom den ökade tillgången till och användningen av explosiva varor inom den kriminella miljön är ett växande och mycket allvarligt samhällsproblem.

När det gäller straffregleringen för explosiva varor har regeringen sedan 2018 bedömt att den ska motsvara den för vapenbrott. Bakgrunden är att vissa explosiva varor som handgranater, bomber och minor bedöms som vapenlika och minst lika farliga som skjutvapen. Dessutom har kriminella grupperingar tillgång till sådana varor och en benägenhet att använda dem, vilket också är fallet med vapen.

När det gäller på vilket sätt de nu aktuella straffskalorna ska ändras finns det enligt regeringen inte skäl att ändra på den ordning som gällt sedan 2018 där straffskalorna för de allvarligare formerna av vapenbrott och brott mot tillståndsplikten för explosiva varor är överensstämmande. Straffskalorna för brott mot tillståndsplikten för explosiva varor ska alltså ändras på samma sätt som straffskalorna för vapenbrotten i alla delar. För överväganden om straffskalornas närmare utformning hänvisas till avsnitten ovan som behandlar utformningen av straffskalorna för vapenbrotten.

Straffskalorna för brott mot tillståndsplikten för brandfarliga varor bör inte skärpas

När lagstiftaren de senaste åren skärpt straffskalan för explosiva varor har straffskalan för brandfarliga varor lämnats oförändrad (prop. 2016/17:92, prop. 2017/18:26 och prop. 2019/20:200). Motiveringen till detta har varit

att även om det är tänkbart att det finns brandfarliga varor som kan ge en vapenliknande effekt har det inte funnits tecken på att kriminella grupperingar handskas med brandfarliga varor på motsvarande sätt som är fallet när det gäller explosiva varor. Regeringen har därför ansett att det inte funnits skäl att låta dessa varor omfattas av straffskärpningarna.

Aklagarmyndigheten påpekar att förslagen kan leda till en ökad våldsanvändning med brandfarliga varor inom den kriminella miljön. Även om en sådan konsekvens inte är utesluten ger brottsutvecklingen de senaste åren inte stöd för antagandet att otillåten användning av brandfarliga varor har ökat inom den kriminella miljön. Detta är fallet trots att straffen för vapenbrott och otillåten hantering av explosiva varor har skärpts vid ett flertal tillfällen. Regeringen anser att det mot denna bakgrund inte finns skäl att, som *Staffanstorps kommun* föreslår, låta dessa varor omfattas av straffskärpningen. Denna brottslighet kan i vart fall i nuläget inte anses vara allvarligare än vad som kommer till uttryck i den befintliga straffskalan. På motsvarande sätt som regeringen konstaterade vid 2018 års straffskärpning blir dock diskrepansen i straffskalorna mellan explosiva och brandfarliga varor ännu större genom straffskärpningen. Detta förhållande kan, som *Säkerhetspolisen* framhåller, behöva ses över framöver.

Straffskalorna för allvarligare former av vapensmuggling och smuggling av explosiv vara bör skärpas

Som regeringen anför i avsnitt 5.3 finns det skäl att se ännu strängare på allvarligare former av införsel av vapen och explosiva varor till landet eftersom den ökade tillgången till och användningen av dem inom den kriminella miljön är ett växande och mycket allvarligt samhällsproblem.

Brottsbeteckningarna vapensmuggling och smuggling av explosiv vara infördes 2020 och gavs straffskalor motsvarande dem för vapenbrott och brott mot tillståndsplikten för explosiv vara. Detta innebar en straffskärpning för de aktuella gärningarna som tidigare omfattades av straffskalan för smuggling. Motiven bakom lagändringen var att förekomsten av illegala vapen och explosiva varor i de flesta fall bedömdes vara ett resultat av att de vid något tillfälle förts in till landet. Regeringen ansåg därför att det var mycket angeläget att fokusera särskilt på införseln av sådana varor. Det angavs även att det i många fall kan framstå som en ren slump om en person ertappas med ett vapen vid ankomst till landet, och därför åtalas och döms för smugglingsbrott, eller om vapeninnehavet upptäckts när personen redan befinner sig i Sverige med vapnet och därför åtalas och döms för vapenbrott. Att olovligen föra in ett vapen eller en explosiv vara i landet kan inte anses vara mindre klandervärdt än att därefter inneha samma vapen eller explosiva vara i landet. Med hänsyn till principerna om proportionalitet och ekvivalens ansågs det därför motiverat att den skärpta synen på vapenbrott och brott mot tillståndsplikten för explosiva varor även i övrigt skulle avspeglas i straffskalorna för smuggling av sådana varor.

Även om den illegala marknadens källor för vapen och explosiva varor blivit fler de senaste åren bedöms majoriteten av de vapen och handgranater som finns i den kriminella miljön vara ett resultat av olaglig införsel till landet. Regeringen anser att de skäl som motiverade den

senaste straffskärpningen 2020 fortfarande gäller. Sedan Rysslands invasion av Ukraina har såväl svenska som internationella myndigheter varnat för att Ukraina förutspås bli en allt viktigare källa för illegala vapen till de svarta marknaderna i Europa. Inom EU har ett arbete påbörjats för att med lärdomar från Balkankrigen förekomma problemet med den väntade vapensmugglingen. I detta syfte har en handlingsplan tagits fram tillsammans med ukrainska regeringen för märkning av vapen och ett ”säkerhetsnav” öppnats i Moldavien med personal från bland annat Europol och Europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån, Frontex. En ökning av inflödet av vapen och explosiva varor till Sverige från Ukraina har ännu inte noterats men kan, trots de åtgärder som EU vidtagit, väntas inom de närmaste åren. Det kan även befaras att ännu farligare vapen än de som hittills figurerat på den svenska marknaden, t.ex. granatkastare, skulle kunna bli tillgängliga. Mot denna bakgrund finns det enligt regeringen även fortsättningsvis anledning att se lika allvarligt på införsel av illegala vapen och explosiva varor till Sverige som på innehav och hantering av sådana varor här i landet.

När det gäller på vilket sätt de nu aktuella straffskalorna ska ändras finns det inte skäl att ändra på den ordning som gällt sedan 2020 där straffskalorna för vapensmuggling och smuggling av explosiv vara överensstämmer med straffskalorna för vapenbrott och uppsåtliga brott mot tillståndsplikten för explosiva varor. Regeringen bedömer alltså att straffskalorna för vapensmuggling och smuggling av explosiv vara ska ändras på samma sätt som straffskalorna för vapenbrotten och brotten mot tillståndsplikt för explosiva varor i alla delar. För överväganden om straffskalornas närmare utformning hänvisas till avsnitten ovan som behandlar utformningen av straffskalorna för vapenbrotten.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2024.

Regeringens bedömning: Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

Promemorians förslag överensstämmer inte med regeringens. I promemorian föreslås att lagändringarna ska träda i kraft den 1 april 2024.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Kriminalvården* påpekar att myndigheten kommer att ha svårt att hinna tillskapa tillräckligt många anstaltsplatser och personalförsörja dessa för att kunna möta behovet till det föreslagna ikraftträdandet. I övrigt yttrar sig inte remissinstanserna i dessa delar.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Under den tid som har gått sedan promemorian remitterades har våldet eskalerat ytterligare med ett stort antal skjutningar och sprängningar. Den redan allvarliga situationen, som ligger till grund för de nu aktuella lagändringarna, har

alltså förvärrats än mer. Mot denna bakgrund är det, även med beaktande av det som framförts av *Kriminalvården*, enligt regeringen ytterst angeläget att lagändringarna träder i kraft så snart som möjligt. Den 1 januari 2024 bedöms som den tidigast möjliga tidpunkten för ikraftträdande.

Av 2 kap. 10 § regeringsformen följer att ingen får dömas till en svårare brottspåföljd för gärningen än vad som var föreskrivet när den begicks. Principen har kommit till uttryck i 5 § lagen (1964:163) om införande av brottsbalken. Enligt paragrafens andra stycke ska straff bestämmas efter den lag som gällde när gärningen företogs, om inte den lag som gäller när domen meddelas leder till frihet från straff eller till lindrigare straff. Denna bestämmelse anses generellt tillämplig inom straffrätten om inte något annat har föreskrivits. Det är därför inte nödvändigt att införa särskilda övergångsbestämmelser till de lagändringar som nu föreslås.

7 Konsekvensanalys

7.1 Ekonomiska konsekvenser

Regeringens bedömning: Förslagen medför ökade kostnader för Kriminalvården och Statens institutionsstyrelse, vilket har budgeterats och beräknats i budgetpropositionen för 2024. För övriga myndigheter bedöms kostnaderna inte vara större än att de kan hanteras inom befintliga anslag. Förslagen medför endast marginellt ökade kostnader för kommunerna. Någon kompensation i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen sker därför inte.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Kriminalvården* påpekar att vårdkostnaden kan antas vara högre än den som regeringen baserat sina beräkningar på.

Statens institutionsstyrelse påpekar att förslagen kan leda till att myndigheten behöver bygga ut sina lokaler och vidta ytterligare säkerhetsanpassningar vilket i sådant fall medför ytterligare kostnader.

Sundsvalls tingsrätt konstaterar att förslagen kommer att leda till en ökad användning av straffprocessuella tvångsmedel vilket innebär behov av ytterligare resurser till de allmänna underrätterna. *Uddevalla tingsrätt* anser att förslagen kan leda till större utredningar med fler misstänkta och tilltalade och en generell ökad komplexitet i de mål som berörs av förslagen.

Malmö kommun anser att det är nödvändigt att närmare analysera de ekonomiska konsekvenserna för kommunerna och säkerställa att kommunerna kompenseras för de utökade resurser som kommer att behövas vid utdömda ungdomspåföljder.

Kostnader för Kriminalvården

I propositionen lämnas förslag om straffskärpningar för flera brott som är vanliga i kriminella nätverk. Dessa insatser är viktiga i kampen mot allvarlig brottslighet.

Förslagen omfattar inte nykriminaliseringar och kommer i sig inte att leda till fler lagföringar för brott. Förslagen kan dock medföra förändrade prioriteringar hos Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten, vilket kan leda till fler lagföringar och fler utdömda straff. Föreslagna straffskärpningar för de synnerligen grova brotten innebär även ändrade preskriptionstider. Denna effekt av förslagen bedöms inte påverka de – med nödvändighet – relativt övergripande beräkningar som görs här. Det är svårt att uppskatta i vilken utsträckning kostnaderna kommer att öka. De sammanlagda strafftiderna beror inte bara på hur myndigheterna prioriterar och på hur domstolarna tillämpar de föreslagna bestämmelserna utan också på antalet brott som begås, brottslighetens struktur och hur stor andel av brotten som klaras upp och kan lagföras.

Förslagen kommer att leda till längre strafftider och det kommer i sin tur att medföra ökade kostnader för Kriminalvården. För att finansiera kostnadsökningen har regeringen i budgetpropositionen för 2024 föreslagit att Kriminalvårdens anslag ska ökas med 8 000 000 kronor 2024, 160 000 000 kronor 2025 och 480 000 000 kronor från och med 2026 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 4 avsnitt 2.9.6). De nu aktuella förslagen förväntas medföra ett behov av ytterligare cirka 400 anstaltsplatser per år fr.o.m. 2026, varav cirka 130 anstaltsplatser fr.o.m. 2025. Som *Kriminalvården* framhåller befinner sig myndigheten i ett ansträngt läge och arbetar hårt för att hantera den svåra beläggningssituationen. Myndigheten anför att dygnskostnaden kan antas vara högre än den som regeringen baserat sina beräkningar på. Regeringen konstaterar att Kriminalvårdens beräkningar bygger på antaganden om en framtida vårddygnskostnad. Som nämns i detta avsnitt har regeringen föreslagit resurstillskott i budgetpropositionen. Regeringen bedömer att dessa anslagstillskott är tillräckliga för att Kriminalvården ska kunna omhänderta de bedömda effekterna av förslagen.

Kostnader för ungdomspåföljder

Förslagen innebär att straffvärdet för enskilda brott kommer att öka vilket i sin tur innebär att ungdomspåföljderna blir mer ingripande.

Förslagen väntas medföra att sluten ungdomsvård kommer att dömas ut i fler fall och under en längre tid än i dag. Förslagen kommer alltså att medföra ökade kostnader för Statens institutionsstyrelse, som är ansvarig myndighet för verkställigheten av sluten ungdomsvård. För att finansiera kostnadsökningen har regeringen i budgetpropositionen för 2024 föreslagit att Statens institutionsstyrelsens anslag ska ökas med 12 000 000 kronor 2024 och 27 000 000 kronor från och med 2025 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 9 avsnitt 6.7.6). Även med beaktande av det som *Statens institutionsstyrelse* har angett i sitt remissvar anser regeringen att de resurstillskott som gjorts i budgetpropositionen är tillräckliga för att myndigheten ska kunna genomföra förslagen.

Att straffvärdet för enskilda brott kommer att öka och leda till mer ingripande ungdomspåföljder kan i någon mån medföra kostnader för landets kommuner som ansvarar för verkställighet av ungdomspåföljder. *Malmö kommun* anser att det bör säkerställas att kommunerna kompenseras för de utökade resurser som kommer att behövas vid utdömda ungdomspåföljder. Regeringen gör den sammantagna bedömningen att förslagen inte medför annat än marginella ekonomiska konsekvenser för kommunerna. Mot den bakgrunden bedöms inte någon kompensation enligt den kommunala finansieringsprincipen vara nödvändig. Eftersom förslagen i propositionen kommer att ha en viss påverkan på bl.a. socialtjänstens verksamhet får de anses ha effekt på den kommunala självstyrelsen, även om denna effekt är begränsad. Enligt 14 kap. 3 § regeringsformen bör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett den. Syftet med reformen bedöms inte kunna uppnås med någon mindre ingripande åtgärd och förslagets begränsade påverkan på den kommunala självstyrelsen får därför anses proportionerlig i förhållande till ändamålet med förslagen.

Kostnader för övriga myndigheter

Förslag om skärpta straffskalor påverkar inte övriga myndigheter på samma sätt som Kriminalvården och Statens institutionsstyrelse. Även om förslagen, vilket *Sundsvalls tingsrätt* och *Uddevalla tingsrätt* påpekat, i viss mån kan leda till följd effekter i form av exempelvis utökade möjligheter till tvångsmedelsanvändning bedömer regeringen att eventuella kostnadsökningar bör rymmas inom befintliga ramar.

7.2 Konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet

Regeringens bedömning: Förslagen bedöms kunna bidra till att minska brottsligheten och stärka det brottsförebyggande arbetet. Förslagen bedöms även kunna minska de kriminella nätverkens inflytande och leda till tryggare offentliga miljöer, vilket i sin tur kan väntas gynna både män och kvinnor. Förslagen kommer att påverka barn som döms för brott.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Vissa remissinstanser, såsom *Stockholms kommun*, efterfrågar resonemang om brottsförebyggande insatser. Flera remissinstanser önskar en mer ingående analys av vad förslagen kommer att få för effekter för barn, bl.a. påpekar *Hovrätten över Skåne och Blekinge* att en följd av straffskärpningarna kan vara att allt yngre personer i högre utsträckning anlitas för att transportera och förvara vapen. *Barnombudsmannen* avstyrker förslagen i denna proposition med hänvisning till en allt för bristande barnkonsekvensanalys.

Skälen för regeringens bedömning: Förslagen markerar en skärpt syn på sådan allvarlig brottslighet som är vanlig inom kriminella nätverk. Som konstateras i avsnitt 7.1 kan följderna av förslagen väntas bli längre

fängelsestraff samt att sluten ungdomsvård kommer att dömas ut i fler fall och under en längre tid än i dag. Förändringarna kan därmed också antas leda till att fler individer kan få t.ex. vård för narkotikaberoende och bli föremål för återfallsförebyggande insatser inom ramen för den utdömda påföljden. Höjda straffnivåer skulle därtill kunna medföra en viss avhållande effekt. Detta gäller inte minst i förhållande till gärningar som föregås av mer planerande och kalkylerande av risktagande, vilka är typiskt förekommande inom kriminella nätverk. En avhållande effekt när det gäller innehav av vapen och explosiva varor förväntas även leda till att färre allvarliga våldsbrott kommer till stånd, eftersom innehavet av föremålen många gånger är en förutsättning för att våldsbrott inom den kriminella miljön ska ske och dessutom riskerar att leda till svårare följder av utförda våldsbrott.

För unga i ålderskategorin 18–20 år får förslagen fullt genomslag vid brott för vilka det är föreskrivet fängelse i lägst ett år eller då brottets straffvärde uppgår till fängelse i ett år eller mer. Applicerat på propositionens förslag handlar det alltså om de grova och de synnerligen grova brotten samt normalgradsbrott vars straffvärde uppgår till fängelse ett år eller mer.

Förslagen kommer även att få genomslag på straffen för åldersgruppen 15–17 år. När ett barn berörs av straffrättsliga åtgärder är det viktigt att säkerställa att barnets rättigheter enligt barnkonventionen tillgodoses. I barnkonventionen finns ett antal grundprinciper som ska utgöra utgångspunkt vid alla beslut och åtgärder som rör barn. Dessa är principen om icke-diskriminering i artikel 2, att vid alla åtgärder som rör barn i första hand beakta vad som bedöms vara barnets bästa i artikel 3, barnets rätt till liv, överlevnad och utveckling i artikel 6 och rätten för barn att uttrycka sina åsikter och bli hörd i artikel 12. När det särskilt gäller frihetsberövande av barn följer det av artikel 37 att frihetsberövande endast får användas som en sista utväg och för kortast lämpliga tid. I artikel 40 understryks att varje barn som misstänks, åtalas för eller befunnits skyldigt att ha begått brott ska behandlas på ett sätt som främjar dess känsla för värdighet och värde. Behandlingen ska också ta hänsyn till barnets ålder och önskvärdheten att främja återanpassning och en konstruktiv roll i samhället. Av artikeln följer även att det ska finnas alternativ till anstaltsvård, t.ex. familjehemsplacering, övervakning, vård, ledning och tillsyn.

Som konstateras i avsnitt 7.1 kommer förslagen att medföra en strängare reaktion genom att en mer ingripande, och i vissa fall frihetsberövande, ungdomspåföljd behöver väljas. Detta bedöms vara en oundviklig följd av den strängare syn på innehav av vapen och explosiva varor som nu råder och är motiverat utifrån den samhällsutveckling som skett när det gäller skjutningar och sprängningar. De straffskärpningar som föreslås i denna proposition kommer dock att ske på en lägre nivå för barn än för vuxna till följd av den särbehandling av unga som sker vid straffmätning och påföljdsval. Någon ändring föreslås inte heller av de ungdomspåföljder som är möjliga att döma ut vilket innebär att det även fortsättningsvis kommer att finnas alternativ till en frihetsberövande påföljd. Även i fortsättningen finns också en allmän strävan att begränsa användningen av frihetsberövande av barn och att vid varje åtgärd som rör barn i första hand beakta vad som bedöms vara barnets bästa. Som exempel kan nämnas att

det under ett frihetsberövande behöver säkerställas att barnet får sina rättigheter enligt barnkonventionen tillgodosedda, bl.a. när det gäller utbildning, information, hälso- och sjukvård. Varje frihetsberövat barn ska behandlas på ett sätt som beaktar behoven hos personer i dess ålder och ska även hållas åtskilt från vuxna, om det inte bedöms vara till barnets bästa att inte vara det.

Regeringen anser vidare att det är viktigt att motverka att straffskärpningarna leder till att fler barn och unga involveras i kriminalitet, som *Hovrätten över Skåne och Blekinge* varnar för. Bland andra *Stockholms kommun* påpekar att det krävs brottsförebyggande insatser. De förslag som regeringen nu lämnar bidrar till en strängare straffrättslig reaktion men ska också ses samlat med regeringens övriga insatser mot brott i kriminella nätverk, där syftet är att såväl brotten som brottens orsaker måste bekämpas. Regeringen anser att det brottsförebyggande arbetet är centralt för att vända utvecklingen. Kommunerna spelar en särskilt viktig roll i arbetet med att förebygga och förhindra att barn och unga hamnar i kriminalitet. Regeringen har därför avsatt 80 miljoner kronor i budgetpropositionen för 2024 till kommunernas förebyggande arbete mot gängkriminalitet. På socialtjänstens område har regeringen inrättat en delegation för brottsförebyggande åtgärder för att förhindra att barn och unga dras in i kriminalitet (S2023/02342). Regeringen har också tillsatt en utredning med uppdrag att lämna förslag på hur socionomutbildningen bättre ska förbereda för brottsförebyggande arbete (dir. 2023:121).

Förslagen kan i viss mån väntas minska de kriminella nätverkens inflytande och leda till tryggare offentliga miljöer, vilket i sin tur kan väntas gynna både män, kvinnor och barn. När det gäller jämställdhet mellan män och kvinnor är de förslag som lämnas könsneutrala. Även med bestämmelser som gäller lika för alla kan emellertid olika grupper påverkas av dem i olika utsträckning. Enligt kriminalstatistiken lagförs fler män än kvinnor för allvarlig brottslighet. Detta innebär att fler män än kvinnor kommer att beröras av de nya reglerna.

8 Författningskommentar

8.1 Förslaget till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)

9 kap. Straff och förverkande

1 § Den som uppsåtligen innehar ett skjutvapen utan att ha rätt till det eller överlåter, yrkesmässigt förmedlar eller lånar ut ett skjutvapen till någon som inte har rätt att inneha vapnet döms för *vapenbrott* till fängelse i högst fem år.

Om gärningen har begåtts av oaksamhet eller om brottet är ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Paragrafen innehåller bestämmelser om straffansvar för vapenbrott. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

I *första stycket* ändras straffskalan på så sätt att maximistraflet för vapenbrott höjs från fängelse i tre år till fängelse i fem år.

Höjningen av maximistraflet för vapenbrott tillsammans med höjningen av minimistraflet för grovt vapenbrott (se 1 a §) innebär att det tillgängliga utrymmet för straffmätning ökar för normalgraden av brottet. Detta för också med sig en viss straffskärpning för denna kategori av vapenbrott, särskilt sådana som är av allvarligare slag.

Lagändringen är inte avsedd att innebära någon förändring i hur frågor om brottslighetskonkurrens ska hanteras.

1 a § Om brott som avses i 1 § första stycket är grovt, döms för grovt vapenbrott till fängelse i lägst *fyra* och högst *sju* år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

1. vapnet har innehaft på allmän plats eller på en annan plats där människor brukar samlas eller har samlats eller i ett fordon på en sådan plats,

2. vapnet har varit av särskilt farlig beskaffenhet,

3. innehavet, överlåtelsen, förmedlingen eller utlåningen har avsett flera vapen,

4. vapnet har innehaft i en sådan miljö att det typiskt sett kan befaras komma till brottslig användning, eller

5. gärningen annars har varit av särskilt farlig art.

Om brott som avses i 1 § första stycket är synnerligen grovt, döms för synnerligen grovt vapenbrott till fängelse i lägst *sex* och högst *tio* år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om innehavet, överlåtelsen, förmedlingen eller utlåningen har avsett ett stort antal vapen eller flera vapen av särskilt farlig beskaffenhet.

Vid bedömningen enligt första och andra styckena ska ett enhandsvapen anses vara av särskilt farlig beskaffenhet, om det är kraftfullt eller har en särskilt farlig konstruktion eller utformning.

Paragrafen innehåller bestämmelser om straffansvar för grovt vapenbrott och synnerligen grovt vapenbrott. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

I *första stycket* ändras straffskalan för det grova brottet från fängelse i lägst två år och högst fem år, till fängelse i lägst fyra år och högst sju år.

I *andra stycket* ändras straffskalan för det synnerligen grova brottet från fängelse i lägst fyra år och högst sju år, till fängelse i lägst sex år och högst tio år.

Ändringarna av straffskalorna är inte avsedda att påverka gränsdragningen mellan de olika graderna av vapenbrott, utan att generellt höja straffnivån för grovt och synnerligen grovt vapenbrott. Till detta kommer att höjningen av maximistraflet för synnerligen grovt vapenbrott medför en möjlighet till ökad spännvidd vid straffmätningen för denna brottstyp med avseende särskilt på de allvarligaste fallen.

Lagändringen är inte avsedd att innebära någon förändring i hur frågor om brottslighetskonkurrens ska hanteras.

8.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling

Smugglingsbrott

6 a § Om en gärning som avses i 3 § gäller vapen, döms för vapensmuggling till fängelse i högst *fem* år.

Om brottet är ringa, döms för ringa vapensmuggling till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om brottet är att anse som grovt, döms för grovt vapensmuggling till fängelse i lägst *fyra* och högst *sju* år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

1. gärningen avsett ett vapen av särskilt farlig beskaffenhet,
2. gärningen avsett flera vapen,
3. gärningen ingått som ett led i en verksamhet som bedrivits i större omfattning eller yrkesmässigt, eller
4. verksamheten eller gärningen annars varit av särskilt farlig art.

Om brottet är att anse som synnerligen grovt, döms för synnerligen grovt vapensmuggling till fängelse i lägst *sex* och högst *tio* år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om gärningen avsett ett stort antal vapen eller flera vapen av särskilt farlig beskaffenhet.

Vid bedömningen enligt tredje och fjärde styckena ska ett enhandsvapen anses vara av särskilt farlig beskaffenhet, om det är kraftfullt eller har en särskilt farlig konstruktion eller utformning.

Paragrafen innehåller bestämmelser om straffansvar för vapensmuggling. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

I *första stycket* ändras straffskalan på så sätt att maximistraftet för vapensmuggling höjs från fängelse i tre år till fängelse i fem år.

I *tredje stycket* ändras straffskalan för det grova brottet från fängelse i lägst två år och högst fem år, till fängelse i lägst fyra år och högst sju år.

I *fjärde stycket* ändras straffskalan för det synnerligen grova brottet från fängelse i lägst fyra år och högst sju år, till fängelse i lägst sex år och högst tio år.

Höjningen av maximistraftet för vapensmuggling tillsammans med höjningen av minimistraftet för grovt vapensmuggling innebär att det tillgängliga utrymmet för straffmätning ökar för normalgraden av brottet. Detta för också med sig en viss straffskärpning för denna kategori av smuglingsbrott, särskilt sådana som är av allvarligare slag.

Ändringarna av straffskalorna är inte avsedda att påverka gränsdragningen mellan de olika graderna av vapensmuggling, utan att generellt höja straffnivån för grovt och synnerligen grovt brott. Till detta kommer att höjningen av maximistraftet för synnerligen grovt brott medför en möjlighet till ökad spännvidd vid straffmätningen för denna brottstyp med avseende särskilt på de allvarligaste fallen.

Lagändringen är inte avsedd att innebära någon förändring i hur frågor om brottslighetskonkurrens ska hanteras.

6 b § Om en gärning som avses i 3 § gäller explosiva varor, döms för smuggling av explosiv vara till böter eller fängelse i högst *fem* år.

Om brottet är ringa, döms för ringa smuggling av explosiv vara till penningböter.

Om brottet är att anse som grovt, döms för grovt smuggling av explosiv vara till fängelse i lägst *fyra* och högst *sju* år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

1. gärningen avsett en vara som med hänsyn till dess effekt, konstruktion eller utformning har varit av särskilt farlig beskaffenhet,
2. gärningen avsett flera varor eller en stor mängd av en vara,
3. gärningen ingått som ett led i en verksamhet som bedrivits i större omfattning eller yrkesmässigt, eller
4. verksamheten eller gärningen annars varit av särskilt farlig art.

Om brottet är att anse som synnerligen grovt, döms för *synnerligen grov smuggling av explosiv vara* till fängelse i lägst *sex* och högst *tio* år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om gärningen avsett ett stort antal varor eller en särskilt stor mängd av en vara eller flera varor av särskilt farlig beskaffenhet eller en stor mängd av en vara av särskilt farlig beskaffenhet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om straffansvar för smuggling av explosiv vara. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

I *första stycket* ändras straffskalan på så sätt att maximistrafvet för smuggling av explosiv vara höjs från fängelse i tre år till fängelse i fem år.

I *tredje stycket* ändras straffskalan för det grova brottet från fängelse i lägst två år och högst fem år, till fängelse i lägst fyra år och högst sju år.

I *fjärde stycket* ändras straffskalan för det synnerligen grova brottet från fängelse i lägst fyra år och högst sju år, till fängelse i lägst sex år och högst tio år.

Höjningen av maximistrafvet för smuggling av explosiv vara tillsammans med höjningen av minimistrafvet för grov smuggling av explosiv vara innebär att det tillgängliga utrymmet för straffmätning ökar för normalgraden av brottet. Detta för också med sig en viss straffskärpning för denna kategori av smugglingsbrott, särskilt sådana som är av allvarligare slag.

Ändringarna av straffskalorna är inte avsedda att påverka gränsdragningen mellan de olika graderna av smuggling av explosiv vara, utan att generellt höja straffnivån för grovt och synnerligen grovt brott. Till detta kommer att höjningen av maximistrafvet för synnerligen grovt brott medför en möjlighet till ökad spännvidd vid straffmätningen för denna brottstyp med avseende särskilt på de allvarligaste fallen.

Lagändringen är inte avsedd att innebära någon förändring i hur frågor om brottslighetskonkurrens ska hanteras.

8.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

Ansvar

29 § Den som av oaktsamhet bryter mot 16 § första stycket döms till böter.

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 16 § första stycket döms till

1. böter eller fängelse i högst ett år om brottet avser brandfarliga varor, eller
2. böter eller fängelse i högst *fem* år om brottet avser explosiva varor.

Paragrafen innehåller bestämmelser om straffansvar för brott mot tillståndsplikten för brandfarliga och explosiva varor. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

I *andra stycket* ändras straffskalan på så sätt att maximistrafvet för brott mot tillståndsplikten för explosiva varor höjs från fängelse i tre år till fängelse i fem år.

Höjningen av maximistrafvet för brott mot tillståndsplikten av explosiva varor tillsammans med höjningen av minimistrafvet för grovt brott mot tillståndsplikten för explosiva varor (se 29 a §) innebär att det tillgängliga

utrymmet för straffmätning ökar för normalgraden av brottet. Detta för också med sig en viss straffskärpning för denna kategori av brott, särskilt sådana som är av allvarligare slag.

Lagändringen är inte avsedd att innebära någon förändring i hur frågor om brottslighetskonkurrens ska hanteras.

29 a § Om uppsåtligt brott mot 16 § första stycket avser explosiva varor och är att anse som grovt döms till fängelse i lägst *fyra* och högst *sju* år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

1. varan med hänsyn till dess effekt, konstruktion eller utformning har varit av särskilt farlig beskaffenhet,

2. hanteringen, överföringen, importen eller exporten har avsett flera varor eller en stor mängd av en vara,

3. hanteringen eller överföringen har skett i en sådan miljö att varan typiskt sett kan befaras komma till brottslig användning, eller

4. gärningen annars har varit av särskilt farlig art.

Om brottet är att anse som synnerligen grovt döms till fängelse i lägst *sex* och högst *tio* år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om hanteringen, överföringen, importen eller exporten har avsett ett stort antal varor eller en särskilt stor mängd av en vara eller flera varor av särskilt farlig beskaffenhet eller en stor mängd av en vara av särskilt farlig beskaffenhet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om straffansvar för grovt och synnerligen grovt brott mot tillståndsplikten för explosiva varor. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

I *första stycket* ändras straffskalan för det grova brottet från fängelse i lägst två år och högst fem år, till fängelse i lägst fyra år och högst sju år.

I *andra stycket* ändras straffskalan för det synnerligen grova brottet från fängelse i lägst fyra år och högst sju år, till fängelse i lägst sex år och högst tio år.

Ändringarna av straffskalorna är inte avsedda att påverka gränsdragningen mellan de olika graderna av brott mot tillståndsplikten för explosiva varor, utan att generellt höja straffnivån för grovt och synnerligen grovt brott. Till detta kommer att höjningen av maximistraffet för synnerligen grovt brott medför en möjlighet till ökad spännvidd vid straffmätningen för denna brottstyp med avseende särskilt på de allvarligaste fallen.

Lagändringen är inte avsedd att innebära någon förändring i hur frågor om brottslighetskonkurrens ska hanteras.

Sammanfattning av promemorian Skjutvapen och explosiva varor – skärpta straff för de allvarligare brotten (Ds 2023:11)

Prop. 2023/24:33

Bilaga 1

Det grova våldet i kriminella sammanhang, och den organiserade brottslighet som detta våld är ett uttryck för, är systemhotande. I promemorian föreslås ett antal straffskärpningar. Syftet är att markera allvaret i vissa brott som möjliggör skjutningar och sprängningar och som typiskt sett begås inom kriminella nätverk, samt att ge rättsväsendet bättre möjligheter att bekämpa sådan kriminalitet. Straffskalorna för de allvarligare formerna av vapenbrott, brott mot tillståndsplikten för explosiva varor, vapensmuggling och smuggling av explosiva varor föreslås därför ändras på följande sätt:

- straffskalorna för grovt brott ändras från fängelse i lägst två år och högst fem år till fängelse i lägst fyra år och högst sju år,
- straffskalorna för synnerligen grovt brott ändras från fängelse i lägst fyra år och högst sju år till fängelse i lägst sex år och högst tio år, och
- maximistraffet för normalgradsbrott höjs från fängelse i tre år till fängelse i fem år.

Promemorians lagförslag

Förslag till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 1 och 1 a §§ vapenlagen (1996:67) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

1 §¹

Den som uppsåtligen innehar ett skjutvapen utan att ha rätt till det eller överlåter eller lånar ut ett skjutvapen till någon som inte har rätt att inneha vapnet döms för vapenbrott till fängelse i högst *tre* år.

Den som uppsåtligen innehar ett skjutvapen utan att ha rätt till det eller överlåter eller lånar ut ett skjutvapen till någon som inte har rätt att inneha vapnet döms för vapenbrott till fängelse i högst *fem* år.

Om gärningen har begåtts av oaktsamhet eller om brottet är ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

1 a §²

Om brott som avses i 1 § första stycket är grovt, döms för grovt vapenbrott till fängelse i lägst *två* och högst *fem* år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

Om brott som avses i 1 § första stycket är grovt, döms för grovt vapenbrott till fängelse i lägst *fyra* och högst *sju* år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

1. vapnet har innehafts på allmän plats eller på en annan plats där människor brukar samlas eller har samlats eller i ett fordon på en sådan plats,

2. vapnet har varit av särskilt farlig beskaffenhet,

3. innehavet, överlåtelsen eller utlåningen har avsett flera vapen,

4. vapnet har innehafts i en sådan miljö att det typiskt sett kan befaras komma till brottslig användning, eller

5. gärningen annars har varit av särskilt farlig art.

Om brott som avses i 1 § första stycket är synnerligen grovt, döms för synnerligen grovt vapenbrott till fängelse i lägst *fyra* och högst *sju* år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om innehavet, överlåtelsen eller utlåningen har avsett ett stort antal vapen eller

Om brott som avses i 1 § första stycket är synnerligen grovt, döms för synnerligen grovt vapenbrott till fängelse i lägst *sex* och högst *tio* år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om innehavet, överlåtelsen eller utlåningen har avsett ett stort antal vapen eller

¹ Senaste lydelse 2017:1139.

² Senaste lydelse 2020:900.

flera vapen av särskilt farlig
beskaffenhet.

flera vapen av särskilt farlig
beskaffenhet.

Prop. 2023/24:33

Bilaga 2

Vid bedömningen enligt första och andra styckena ska ett
enhandsvapen anses vara av särskilt farlig beskaffenhet, om det är
kraftfullt eller har en särskilt farlig konstruktion eller utformning.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling

Härigenom föreskrivs att 6 a och 6 b §§ lagen (2000:1225) om straff för smuggling ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 a §¹

Om en gärning som avses i 3 § gäller vapen, döms för vapen-smuggling till fängelse i högst *tre* år.

Om brottet är ringa, döms för *ringa vapensmuggling* till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om brottet är att anse som grovt, döms för grov vapensmuggling till fängelse i lägst *två* och högst *fem* år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

1. gärningen avsett ett vapen av särskilt farlig beskaffenhet,
2. gärningen avsett flera vapen,
3. gärningen ingått som ett led i en verksamhet som bedrivits i större omfattning eller yrkesmässigt, eller
4. verksamheten eller gärningen annars varit av särskilt farlig art.

Om brottet är att anse som synnerligen grovt, döms för synnerligen grov vapensmuggling till fängelse i lägst *fyra* och högst *sju* år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om gärningen avsett ett stort antal vapen eller flera vapen av särskilt farlig beskaffenhet.

Vid bedömningen enligt tredje och fjärde styckena ska ett enhandsvapen anses vara av särskilt farlig beskaffenhet, om det är kraftfullt eller har en särskilt farlig konstruktion eller utformning.

6 b §²

Om en gärning som avses i 3 § gäller explosiva varor, döms för smuggling av explosiv vara till böter eller fängelse i högst *tre* år.

Om brottet är ringa, döms för *ringa smuggling av explosiv vara* till penningböter.

Om en gärning som avses i 3 § gäller explosiva varor, döms för smuggling av explosiv vara till böter eller fängelse i högst *fem* år.

¹ Senaste lydelse 2020:901.

² Senaste lydelse 2020:901.

Om brottet är att anse som grovt, döms för grov smuggling av explosiv vara till fängelse i lägst två och högst fem år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

1. gärningen avsett en vara som med hänsyn till dess effekt, konstruktion eller utformning har varit av särskilt farlig beskaffenhet,
2. gärningen avsett flera varor eller en stor mängd av en vara,
3. gärningen ingått som ett led i en verksamhet som bedrivits i större omfattning eller yrkesmässigt, eller
4. verksamheten eller gärningen annars varit av särskilt farlig art.

Om brottet är att anse som synnerligen grovt, döms för synnerligen grov smuggling av explosiv vara till fängelse i lägst fyra och högst sju år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om gärningen avsett ett stort antal varor eller en särskilt stor mängd av en vara eller flera varor av särskilt farlig beskaffenhet eller en stor mängd av en vara av särskilt farlig beskaffenhet.

Om brottet är att anse som grovt, döms för grov smuggling av explosiv vara till fängelse i lägst fyra och högst sju år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

Om brottet är att anse som synnerligen grovt, döms för synnerligen grov smuggling av explosiv vara till fängelse i lägst sex och högst tio år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om gärningen avsett ett stort antal varor eller en särskilt stor mängd av en vara eller flera varor av särskilt farlig beskaffenhet eller en stor mängd av en vara av särskilt farlig beskaffenhet.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

Härigenom föreskrivs att 29 och 29 a §§ lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

29 §¹

Den som av oaktsamhet bryter mot 16 § första stycket döms till böter.

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 16 § första stycket döms till

1. böter eller fängelse i högst ett år om brottet avser brandfarliga varor, eller

2. böter eller fängelse i högst *tre* år om brottet avser explosiva varor.

2. böter eller fängelse i högst *fem* år om brottet avser explosiva varor.

29 a² §

Om uppsåtligt brott mot 16 § första stycket avser explosiva varor och är att anse som grovt döms till fängelse i lägst *två* och högst *fem* år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

1. varan med hänsyn till dess effekt, konstruktion eller utformning har varit av särskilt farlig beskaffenhet,

2. hanteringen, överföringen, importen eller exporten har avsett flera varor eller en stor mängd av en vara,

3. hanteringen eller överföringen har skett i en sådan miljö att varan typiskt sett kan befaras komma till brottslig användning, eller

4. gärningen annars har varit av särskilt farlig art.

Om brottet är att anse som synnerligen grovt döms till fängelse i lägst *fyra* och högst *sju* år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om hanteringen, överföringen, importen eller exporten har avsett ett stort antal varor eller en särskilt stor mängd av en vara eller flera varor av särskilt farlig beskaffenhet eller en stor mängd av en vara av särskilt farlig beskaffenhet.

Om uppsåtligt brott mot 16 § första stycket avser explosiva varor och är att anse som grovt döms till fängelse i lägst *fyra* och högst *sju* år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

1. varan med hänsyn till dess effekt, konstruktion eller utformning har varit av särskilt farlig beskaffenhet,

2. hanteringen, överföringen, importen eller exporten har avsett flera varor eller en stor mängd av en vara,

3. hanteringen eller överföringen har skett i en sådan miljö att varan typiskt sett kan befaras komma till brottslig användning, eller

4. gärningen annars har varit av särskilt farlig art.

Om brottet är att anse som synnerligen grovt döms till fängelse i lägst *sex* och högst *tio* år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om hanteringen, överföringen, importen eller exporten har avsett ett stort antal varor eller en särskilt stor mängd av en vara eller flera varor av särskilt farlig beskaffenhet eller en stor mängd av en vara av särskilt farlig beskaffenhet.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2024.

¹ Senaste lydelse 2017:1138.

² Senaste lydelse 2020:903.

Efter remiss har yttranden över promemorian Skjutvapen och explosiva varor – skärpta straff för de allvarigare brotten (Ds 2023:11) inkommit från Arbetsgivarverket, Barnombudsmannen, Brottsförebyggande rådet, Domstolsverket, Eskilstuna kommun, Försvarets materielverk, Försvarsmakten, Göteborgs kommun, Högsby kommun, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Inspektionen för strategiska produkter, Jägarnas Riksförbund, Justitiekanslern, Knivsta kommun, Kriminalvården, Kustbevakningen, Malmö kommun, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Naturvårdsverket, Piteå kommun, Polismyndigheten, Solna tingsrätt, Staffanstorps kommun, Statens institutionsstyrelse, Stockholms kommun, Sundsvalls tingsrätt, Svenska Dynamiska Sportskytteförbundet, Svenska Jägareförbundet, Svenska Pistolskytteförbundet, Svenska Vapensamlarföreningen (SVEVAP), Sveriges advokatsamfund, Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden, Säkerhetspolisen, Södertälje kommun, Tomelilla kommun, Totalförsvarets forskningsinstitut, TULL-KUST, Tullverket, Uddevalla kommun, Uddevalla tingsrätt och Åklagarmyndigheten.

Yttranden har dessutom inkommit från Mångkampsförbundet och Polisförbundet.

Alingsås kommun, Lunds universitet, Riksdagens ombudsmän, Sveriges Kommuner och Regioner, Uppsala universitet, Växjö kommun och Ystads kommun har avstått från att yttra sig.

Svar har inte inkommit från Bergsprängnings Entreprenörernas Förening, Boxholms kommun, Byggföretagen, Energigas Sverige, Finspångs kommun, Föreningen Sveriges jägare, Grums kommun, Haparanda kommun, Katrineholms kommun, Kompetenscentrum Energetiska Material, Ludvika kommun, Lycksele kommun, Offentliganställdas förhandlingsråd, Robertsfors kommun, Saco-S, Sala kommun, SEKO, Skövde kommun, Solna kommun, Svenska Skyttesportförbundet, Sveriges fyrverkeribranschförbund, Sveriges jordägareförbund, Sveriges Vapenägares Riksförbund, Tyresö kommun, Töreboda kommun, Umeå kommun, Viltmästareförbundet, Ängelholms kommun och Örskälljunga kommun.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2023-10-17

Närvarande: F.d. justitierådet Mari Andersson samt justitieråden Kristina Svahn Starrsjö och Eric M. Runesson

Skjutvapen och explosiva varor – skärpta straff för de allvarligare brotten

Enligt en lagrådsremiss den 12 oktober 2023 har regeringen (Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i vapenlagen (1996:67),
2. lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling,
3. lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunniga Mathilda Klang.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 26 oktober 2023

Närvarande: statsråden Busch, ordförande, Billström, Ankarberg Johansson, J Pehrson, Waltersson Grönvall, Jonson, Strömmer, Forssmed, Tenje, Slottnér, M Persson, Wykman, Malmer Stenergard, Kullgren, Liljestrand, Brandberg, Carlson

Föredragande: statsrådet Strömmer

Regeringen beslutar proposition 2023/24:33 Skjutvapen och explosiva varor - skärpta straff för de allvarligare brotten